

NEW MASTERS ON TOUR 2020 | 2021

Het Concertgebouw, Amsterdam - zondag 4 oktober 2020 – 15.15 uur

Qingzhu Weng, viool (China)
Natsumi Ohno, piano (Japan)

Igor Stravinsky (1882-1971)	Suite Italienne voor viool en piano Introduzione Serenata Tarantella Gavotta con due Varizioni Scherzino Minuetto - Finale

Witold Lutosławski (1913-1994)	Partita voor viool en piano Allegro giusto Ad libitum Largo Ad libitum Presto

Josef Suk (1874-1935)	Stukken voor viool en piano, opus 17 nr. 1-4 Quasi ballata Appassionato

Toelichting programma zondag 11 oktober 2020 Theater de Kampanje Den Helder

Volksmuziek en onderlinge relaties tussen componisten, dat zijn de rode draden in dit programma. Vooral Antonin Dvořák, Josef Suk en Astor Piazzolla maakten dankbaar gebruik van de volks- en populaire muziek van hun land en van Francis Poulenc kan gezegd worden dat zijn gave om originele melodieën te schrijven grotendeels beïnvloed is door de Franse liederen door de eeuwen heen. Daarbij was Suk de favoriete leerling van Antonin Dvořák en trouwde hij ook nog eens met diens dochter. Bovendien werd Suk, die ook een meer dan uitstekend violist was, een van de belangrijkste advocaten van de **Vioolsonate** van Poulenc. Piazzolla op zijn beurt vond uiteindelijk zijn stijl bij Nadia Boulanger in het Parijs van Poulenc. Hoewel de twee elkaar waarschijnlijk nooit ontmoet hebben is er absoluut een geestelijke connectie in de manier waarop zij ernst en humor, Bach en populaire muziek in één frase met elkaar konden verbinden.

Antonin Dvořák had mede dankzij Johannes Brahms internationaal al enige naam gemaakt, toen hij in 1887 begon aan een simpel trio voor twee violen en altviool. Dat werk schreef hij voor een pretentieloos gelegenheidstrio dat Dvořák, die uitstekend viool en altviool speelde, had met Jan Pelikan, een oud-collega uit de tijd dat hij in het orkest van het Nationaal Theater in Praag speelde, en diens leerling Josef Kruis die in het zelfde appartementencomplex woonde als de componist. Het Terzetto in C dat hij eerder geschreven had bleek te moeilijk voor de middelmatige violist die Kruis was, vandaar dat Dvořák zich zette aan iets eenvoudigers. De inspiratie vloeyde rijkelijk en binnen de korts mogelijke keren had hij vier miniaturen geschreven waarin Dvořáks romantische geest en diens Boheemse inborst op de meest charmante wijze samen kwamen. De componist bewerkte de vier werkjes voor viool en piano en gaf ze de titel **Vier romantische stukken** mee. ‘Ze zijn uiteraard bedoeld voor de amateurmusici, maar Beethoven en Schumann schreven ook voor die markt’, verdedigde Dvořák zich bij zijn uitgever Simrock. ‘En we weten allemaal tot wat voor prachtige muziek dat leidde.’

Zo gecharmeerd als Dvořák van de viool was, zo’n hekel had Francis Poulenc er aan. ‘Ik vind de viool als solo-instrument vreselijk’, zei de Fransman al eens. ‘Ik moet echt kotsen van een viool als prima donna over piano-arpeggio’s.’ Dat hij in 1943 toch een **Vioolsonate** voltooide danken we aan de vasthoudendheid van de briljante Franse violiste Ginette Neveu. Zij zorgde er voor dat de componist na drie eerdere vergeefse pogingen eindelijk echt aan het werk ging. Ze zat er met haar neus bovenop en stond Poulenc bij met adviezen over de vioolpartij. ‘Die paar briljante violistische details komen door Neveu’, zei Poulenc later in alle bescheidenheid. Het resultaat is een opmerkelijke sonate geschreven ter nagedachtenis aan de Spaanse dichter Federico Garcia Lorca, die in 1936 door de Spaanse Falangisten was omgebracht. Die relatie is vooral duidelijk in een muzikale parafrase van de eerste zin uit Lorca’s gedicht *Las seis cuerdas* aan het begin van het tweede deel (*La guitarra, hace llorar a los sueños – de gitaar laat dromen huilen*) en de herinnering aan flamencoharmonieën. Verder is het vooral Poulenc die aan het woord is en wiens melodieën doen denken aan Franse chansons. Het werk werd afgekraakt door critici, maar veel gespeeld door toegewijde solisten. Toen Neveu in 1949 op dertigjarige leeftijd om het leven kwam bij een vliegtuigongeluk, zorgden violisten als Josef Suk en Yehudi Menuhin voor verdere verspreiding van het werk.

‘Traditionele tangoliefhebbers bejegenden mij vol haat, want ik introduceerde fuga’s, contrapunt en andere oneerbiedigheden. Alle tangocritici in Buenos Aires dachten dat ik gek geworden was.’ Aan het woord is Astor Piazzolla, de componist die de tango naar het klassieke muziekpodium bracht. De tangocultuur behoorde in de eerste decennia van de twintigste eeuw toe aan de minder bedeelde van Buenos Aires. Dus toen de tango in de jaren veertig de danszalen veroverde, wenste

Piazzolla zich op geen enkele wijze met deze muziek te associëren. Hij wilde immers een serieus componist worden. Pas in 1954 tijdens een studieperiode bij Nadia Boulanger in Parijs ontdekte hij zijn wortels en groeide hij uit tot de grote innovator van de traditionele Argentijnse tango. Vaak combineerde hij westerse klassieke modellen en invloeden van onder anderen Johann Sebastian Bach met de tango, zoals in zijn in 1985 oorspronkelijk voor fluit en gitaar geschreven **Histoire du tango**. In de vorm van een vierdelige suite 'behandelt' Piazzolla de evolutie van de tango van de louche bordeelsong die het rond 1900 was via de meer romantische tango uit de cafés rond 1930 en de strakke nachtclubdansen uit de jaren zestig naar de moderne 'tango nuevo' van de componist zelf. Histoire du tango groeide al snel uit tot een van zijn populairste 'klassieke' stukken.

Josef Suk begon als violist en belandde al op 11-jarige leeftijd op het conservatorium van Praag. Hoewel hij daar in 1891 bij zijn goede vriend en latere schoonvader Antonin Dvořák afstudeerde als componist, bleef hij een begenadigd violist. Hij gaf veel solo-optredens met pianist Jan Panenka, en hij was zijn hele leven tweede violist van het mede door hem opgerichte Tsjechisch Strijkkwartet. In 1900 schreef hij de **Vier stukken voor viool en piano op. 17** voor zijn goede vriend en eerste violist van dat kwartet, Karel Hoffmann. De stukken werden in eerste instantie afzonderlijk uitgegeven, maar voor Suk waren ze wel degelijk een eenheid, een soort recitalsuite. De vier werken hebben alle een eenvoudige ABA-structuur en verder vooral een enorme lyrische kwaliteit. Suk was daarbij minder begaan met de Tsjechische volksmuziek dan zijn leermeester, maar de invloeden zijn duidelijk aanwezig in het begin van het tweede deel, het dumka-achtige derde deel en het opzwepende laatste deel van deze onderschatte miniaturen.

Paul Janssen